

DİJİTAL HAK VE SORUMLULUKLARIMIZ NELERDİR?

Hızla ilerleyen bilgi ve iletişim teknolojileri, bireyleri yoğun bir şekilde internet ve sosyal medya mecralarını kullanmaya sevk ediyor. Çevrimiçi ortamda arama, paylaşım, alışveriş, mesaj başta olmak üzere 1 dakikada milyonlarca işlem yapılıyor. Bu durum, oldukça fazla işlemin yapıldığı bu platformları kullanan internet kullanıcılarının, bu ortamlarda ne tür hak ve sorumlulukları olduklarını daha da önemli hale getiriyor.

Dijital hak, bireylerin dijital medyada bilgisayar ve diğer elektronik cihazlar yoluyla bilgiye erişmesini, içerik oluşturmasını ve oluşturduğu içeriği yayımlama özgürlüğünü ifade ediyor.

Günümüzde yalan ve asılsız haberler, internet dünyası için en büyük sorunlardan biri. İnternet kullanıcıların bu tür haberleri doğruluğuna bakmadan bilinçsiz ve sorumsuz bir şekilde paylaşması olayın boyutunu daha da büyütüyor. Yalan haberlerin sonuçları bazen insan hayatına bile mal olabiliyor, toplumsal huzursuzluklara neden olabiliyor. Bazen bilinçli olarak yalan haberler yayına sokularak insanların algılarıyla oynanabiliyor ve gündem değiştirilebiliyor. Bunun bir parçası olmamak için haberin doğruluğunu iyi araştırmak gerekiyor.

İnternette yaptığımız bütün iş ve işlemlerle, bu ortamlarda dijital ayak izleri bırakıyoruz. Çok önemli veriler içeren bilgiler paylaşıyoruz. Bir içerik paylaşmak, bir paylaşım yorum yapmak, bir videoyu yayınlamak gibi. Bütün bunları yaparken haklarımızın ve sorumluluklarımızın ne olduğunu, bunların ne kadar farkında olduğumuzu da bilmemiz gerekiyor.

İnternet ortamında, kullanıcıların bilmesi gereken bazı haklar şu şekilde sıralanabilir:

Özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı

Kişilik haklarının ihlal edilmemesi hakkı

Kişisel verilerin korunması hakkı

İnternette düşüncenin ifade edilmesi hakkı

İnternet yoluyla yönetime katılma hakkı

İnternet üzerinden şikâyet hakkı

İnternette lekelenmeme hakkı

Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması Hakkı: Özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı, bireyin özelinde kalması gereken ve özel hayatına dair olan, gizli kalması ve korunması gereken önemli bir haktır. İnterneti başkalarına zarar vermek amacıyla kullanan kötü niyetli kişiler, diğer bireyin haberi olmadan özel hayatı ile ilgili bilgileri bu internet ortamlarında paylaşabilmektedirler. Bu durum sonucunda kişilerin itibarı zedelenmekte, hayatlarında onarılamayacak tahribatlara yol açmaktadır. Zararları en aza indirmek adına kişi, böyle bir durumda başvurması gereken mercileri ve takip etmesi gereken süreci çok iyi bilmelidir ki hakkını arayabilsin, bu suçu işleyenlere karşı gerekenleri yapabilsin.

Özel hayatın gizliliğinin ihlali bir anlamda kişilik hakkı ihlalidir. Her iki durumda da haklarımızı bilmemiz ve aramamız gerekiyor. Bu kapsamda; internet ortamında özel hayatının gizliliği ihlal edilen kişi **5651 sayılı kanunun 9/A maddesine** göre kişilerin hakkını arayabilir. Kişi özel hayatının gizliliğini ihlal eden internet sitesinden bu içeriklerin çıkarılmasını talep edebileceği gibi aynı zamanda de siteye erişimin engellenmesini talep edebilir. Ayrıca bu durumla ilgili olarak bu ihlali yapanlar hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunabilir. Aynı şekilde kişilik hakkı ilan edilenler de aynı kanunun **9. maddesine** göre hakkını arayabileceği gibi, bu ihlali yapanlar hakkında savcılıklara suç duyurusunda bulunabilirler.

Kişisel Verilerin Korunması Hakkı: Kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye yani bireye ilişkin her türlü veriyi ifade etmektedir. İnternette bırakılan izlerden hareketle anlık olarak belki de milyonlarca kişinin verisi şahıslar tarafından veya kullanılan internet platformları tarafından işlenmektedir. Zaten biz internet kullanıcıları, internette herhangi bir platforma üye

olurken o platformun bize sunduğu sözleşmeyi kabul ederek üye oluyoruz. Çoğumuz bu üyeliklerde karşı tarafa hangi hakları verdiğimizizi, sözleşmeleri okumadığımız için tam olarak bilmiyoruz. Ne yazık ki üye olmak için önümüze konulan sözleşmelerin uzunluğu çoğumuzu kabul et ve kullan gibi yanlış bir yola itiyor.

Ülke olarak 2016 yılında mevzuatımıza giren 6698 sayılı kişisel verilerin korunması kanunu ile kişisel verilerimiz bir anlamda kanuni olarak koruma altına alınmış bulunuyor. Her ne kadar yurt içinde işlenen kişisel verilerin işlenmesi noktasında kurallar belirlenmiş olsa da kendi ellerimizle verdiğimiz ve yurt dışında depolanan ve işlenen kişisel verilerin üyelik yaparken kabul ettiğimiz sözleşmeler kapsamında işlendiğini unutmamak gerekiyor.

Düşüncenin İfade Edilmesi Hakkı: İnternetin en önemli özelliklerinde birisi de düşüncelerin özgürce ifade edilebilmesi ve paylaşılabilmesidir. Fakat bunu yaparken düşüncenin şiddete, nefrete ve suça teşvik edici olmaması gerekir. Düşünceyi ifade ederken, başkalarının haklarının ciddi anlamda zarar gördüğü durumlarda hakkı ihlal edilen kişilerin haklarını koruma amaçlı olarak, ifade özgürlüğünde bazı özel sınırlandırmaya gidilebilmekte olduğunun bilinmesi gerekir. Gerek gerçek hayatta gerekse internet ortamında düşünceyi ifade etme hakkı, başkalarının haklarını ihlal edecek ve zedeleyecek boyutta olmamalıdır. İnternet kullanıcıları; haklarının, bir başkasının hakkının ihlal edildiği noktaya vardığında bittiğini bilmesi gerekir. Böyle bir durumda yapılan hak olmaktan çıkar ve suç haline dönüşür.

İnternet Yoluyla Yönetime Katılma Hakkı: İnternet üzerinden yönetime katılma, kişiye sunulan hizmetlerin usulüne uygun bir şekilde kullanılmasıyla ilgili bir haktır. E-Devlet üzerinden bu hak özgür bir şekilde kullanılabilir. İlgili kurumların yanlış uygulamaları CİMER yoluyla şikâyet edebileceği gibi istek ve öneriler de bu yolla ilgili kurumlara iletebilmektedir. Bir anlamda bu hakkımızı kullanarak başka haklarımızın ihlal edilmesine ve olası mağduriyetlere de engel oluyoruz.

İnternet Üzerinden Şikâyet Bulunma Hakkı: İnternette milyonlarca internet sitesi bulunmakta ve her sitenin içerikleri farklıdır ve bu içerikler bazen zarar verici boyutlara ulaşabilmektedir. Örneğin; çocukları cinsel olarak istismar eden, kişileri intihara yönlendiren, sağlık için tehlikeli madde teminine imkân sağlayan, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını teşvik edip kolaylaştıran, zararlı yazılım içeren internet siteleri, pornografik siteler bunlardan birkaçını oluşturmaktadır. Bu tür sitelerin ilgili birimlere şikâyet edilmesi bir hak olduğu gibi aynı zamanda da bir sorumluluktur.

İnternette Lekelenme Hakkı: İnternet ortamları, diğer bireylere iftira atmayı ve ithamlarda bulunmayı oldukça kolaylaştırmıştır. Günümüzde internet ve sosyal medyada, farklı isimler ardına saklanıp başkalarının itibarını lekeleyen kötü niyetli kişilerin varlığı unutulmamalıdır.

Bireylerin masumiyet karinesini göz ardı edilerek, haksız ve mesnetsiz bir şekilde kişilerin itibarları lekelenmektedir. Kişilerin somut olmayan dayanaksız ihbar ve ithamlarla suçluymuş gibi gösterilmesi kabul edilemez bir durumdur.

Birey olarak bizlere düşen en önemli sorumluluk, internetteki bu tür haber ve ithamları doğruluk filtresinden geçirmeden kabul etmemek ve hakkında haber çıkan, itham edilen kişiye karşı ön yargılı davranmamaktır. Bir anlamda dijital empati yapmaktır.

Dijital haklarınızı arayabileceğiniz bazı linkler:

Özel hayatın gizliliğinin korunması - <https://www.ihbarweb.org.tr/ohg/>

Zararlı İnternet Sitelerini Bildirme - <https://www.ihbarweb.org.tr>

Kişisel verilerin korunması - <https://www.kvkk.gov.tr/>

Cumhurbaşkanlığı İletişim merkezi - <https://www.cimer.gov.tr/>

E-Devlet Kapısı - <https://www.turkiye.gov.tr/>

Erişim Sağlayıcılar Birliği - <https://www.esb.org.tr/>

Güvenli internet Hizmet - <https://www.guvenlinet.org.tr/>

Diğer - <https://internet.btk.gov.tr/>

ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ VE MAHREMİYET: TAKİP EDİLMESİ GEREKEN SÜREÇLER

İnsan, doğası gereği diğer insanlarla veya belirli kişilerle temas halindedir. İnsanın diğer insanlarla iletişim halinde olması, ilişkiler kurması, insanın sosyal varlık olmasının bir sonucudur.

Bireyler, yaşamış oldukları her şeyi diğer kişilerle paylaşmak istemeyebilirler. Saklamak istedikleri, kendilerine ait kişisel alanları olsun isterler. Bunlar, bireyin daha özgür ve kendini güvende hissetmesini sağlar. Her bireyin, sırları, gizli kalmasını istediği faaliyetleri vardır. Bunların korunduğunu bilmek, kişiyi rahatlatır ve diğer bireylerle iletişim kurmasını kolaylaştırır.

İletişim teknolojilerinin gelişimiyle birlikte, diğer insanlarla iletişim kurmak oldukça kolaylaştı. İletişimin kolaylaşmasının kişilerin özel hayatına yansımaları olmaya başladı. İnsanlar internet ve sosyal medyadaki paylaşımlarıyla bende varım derken, paylaşmak istemediklerinin de iyi niyetli olmayan birileri tarafından paylaşımına sunulması mağduriyetlere sebep olmaya başladı. İnsanlar, teknoloji kullanılarak özel hayatın gizli kalması gereken alanlarının daha kolay ihlal edilebileceğinin farkına vardılar. Teknolojiyi kullanan kişinin kullanım amacına göre fayda ve zarar getirebileceğini gördüler.

Özel hayat kavramına ilk defa İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde yer verilmiştir. 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilen beyannamenin 12.maddesine göre;

“Hiç kimse özel hayatı ailesi, meskeni ve yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz kalmaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.”

T.C. Anayasasında özel hayatın gizliliği; özel hayatın korunması başlığı altında ilk kez 1961 Anayasasında yer almıştır. Mevcut Anayasamız olan 1982 Anayasasında; Kişinin Hakları ve Ödevleri başlığı altında 20. madde ile özel hayatın gizliliği düzenleme alanı bulmuştur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda özel hükümler ikinci kısım dokuzuncu bölüm, Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına karşı suçlar başlığı altında 134. Madde ile, Özel Hayatın Gizliliğini İhlal suçu düzenleme alanı bularak yaptırıma bağlanmıştır.

Teknolojinin hızlı gelişimi özel hayatın gizliliğinin sadece gerçek hayatta değil internette de ihlal edilebileceği yaşanan birçok mağduriyetle ortaya çıkarmış ve birçok hukuki sorunu beraberinde getirmiştir. İnternet ortamında özel hayatın gizliliği ile ilgili yaşanan mağduriyetler, oluşan hak ihlallerinin daha kolay ve gizli bir şekilde internet ortamında gerçekleştirilebildiğini göstermiştir. Bu mağduriyetler, bununla ilgili tedbir alınması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Bu nedenle de 5651 sayılı Kanun kapsamında özel hayatın gizliliğinin ihlaliyle ilgili düzenleme yapılmıştır. Kanunun 9/A maddesinde internet üzerinden gerçekleşen ihlallerde, Özel Hayatın Gizliliğinin ihlal edildiği İçeriğe Erişimin Engellenmesi şeklinde yer almaktadır. Kanunun 9/A maddesinde; internet ortamında işlenen suçlarla mücadele etmek ve bu ortamda ortaya çıkan ihlalleri gidermek amacıyla kullanılan temel araçlar niteliğindeki erişimin engellenmesi ve ihlal konusu içeriğin yayından çıkarılması yöntemleri düzenlenmiştir.

Sonuç itibarıyla bütün bu düzenlemeler bu hakkın hukukumuzda koruma altında olduğunu göstermektedir.

Özel hayatın gizliliğini ihlal suçunun ceza hukuku açısından kısa bir değerlendirmesi:

Türk Ceza Kanununun 134. maddesini de ihtiva eden kişilere karşı suçlar kısmının dokuzuncu bölümünde ana başlık olarak hayatın gizli alanının ihlalinin söz edilmektedir. Burada koruma altına alınmak istenen kişinin aile hayatı, sırları gibi kavramlardır. Kişinin gizli alanı hiç kimseyle paylaşmadığı kendine ait alanı ifade etmektedir.

TCK 134. madde ile Özel Hayatın Gizliliğini İhlal suçu iki fıkra halinde düzenlenmiştir:

İlk fıkrada özel hayatın gizliliğini ihlal eden kimsenin cezasının **bir yıldan üç yıla kadar hapis** cezası olacağı belirtilmiştir. Gizliliğin görüntü ve seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde ise ceza bir kat artırılır.

İkinci fıkrada ise kişilerin özel hayatına ilişkin **görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimsenin iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı** ve ifşa edilen bu verilerin basın yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunacağı belirtilmiştir.

Bu suçun faili herkes olabilir. Kanununun 137. maddesinde sayılan kimseler tarafından işlenmesi hali kanun koyucu tarafından nitelikli hal sayılmış olup bu kişiler tarafından işlenmesi halinde ceza artırımına gidilir. Yani kişiye özgü bir suç değildir. Herkes bu suçun mağduru olabilir.

Bu kanunla korunan hukuki değer, kişilerin mahremiyet alanıdır. Suç serbest hareketli bir suçtur. Buradan anlamamız gereken neticenin meydana gelmesi bu suçun oluşması için yeterlidir. Hareketin meydana geliş biçimi önem arz etmez. Örneğin bir kişinin çantasının karıştırılmasıyla suç oluşmuştur.

Suçun manevi unsuru olan kusurluluk açısından değerlendirildiğinde bu suç kasten işlenebilen bir suçtur. Suçlar kural olarak kasten işlenebilir. Taksir, açıkça kanunda düzenlendiği durumlarda cezalandırılabilen istisnai bir sorumluluktur. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek

istenererek gerçekleştirilmesidir. Yani bu suç açısından; birinci fıkra için failin, bir kimsenin özel hayatını ihlal ettiğini bilmesi ve istemesi gerekir. İkinci fıkra için de özel hayata ilişkin ses veya görüntülerin bilerek ve istenererek ifşa edilmesi gerekir.

Örneğin;

Kendinize ait herkese açık olan platformlardan birinde paylaşmış olmadığınız ve kimseyle paylaşmak istemediğiniz cep telefonunuzda bulunan bir fotoğrafınız 3. bir kişi tarafından ele geçirilip internet ortamında paylaşıldı. Yani ifşa edildi. İfşa kelimesi sözlükte herhangi gizli bir şeyi açığa çıkarma, yayma anlamına gelir. Örnek olayda TCK 134/2 suçu oluşmuştur.

Ceza hukuku kapsamında izlememiz gereken hukuki süreç nasıl olmalıdır?

Ceza hukukunda kural suçların re'sen takip edilmesidir. Kanun istisnai olarak bazı suçları şikâyete tabi kılmıştır. **Özel Hayatın Gizliliğini İhlal suçu da şikâyete tabi bir suçtur.** Yani re'sen soruşturma ve kovuşturma yapılamaz. Mağdurun mutlaka şikâyette bulunması gerekir.

Şikâyete bağlı suçlarda şikâyet hakkı 6 ay içinde kullanılmalıdır. Bu süre hak düşürücü süredir.

Şikâyet yazılı veya yazıya geçirilmek üzere sözlü yapılabilir.

Zamanaşımı süresini geçirmemek koşuluyla 6 aylık bu süre şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden itibaren başlar.

Fail değil fiil şikâyet edilir bu yüzden şikâyette failin gösterilmesi şart değildir, failin belirtilmesi yeterlidir.

Mümeyyiz çocuklar da şikâyet hakkını kullanabilirler. Mümeyyiz olmayan kişilerde ise şikâyet hakkı yasal temsilcisi tarafından kullanılır.

Suçla ilişkin ihbar ve şikâyet, **Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.** Bu suç aynı zamanda şikâyete tabi olmasından dolayı uzlaştırma kapsamına giren bir suçtur. Yani bu suçta şüpheli ve mağdur arasında uzlaştırma süreci uygulanır. Uzlaşma sağlanamazsa davaya devam edilir.

Peki, böyle bir durumu internet yoluyla yaşanırsa – yani internet ortamında özel hayatın gizliliği ihlal edilmesi halinde – nasıl bir hukuki süreç izlememiz gerekir?

Bu husus, 5651 sayılı Kanununun 9/A maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

“(1) İnternet ortamında yapılan yayının içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir.

(2) Yapılan bu istekte; hakkın ihlaline neden olan yayının tam adresi (URL), hangi açılardan hakkın ihlal edildiğine ilişkin açıklama ve kimlik bilgilerini ispatlayacak bilgilere yer verilir. Bu bilgilerde eksiklik olması hâlinde talep işleme konulmaz.

(3) Kurum, kendisine gelen bu talebi uygulanmak üzere derhâl **Erişim Sağlayıcıları Birliğe** bildirir, erişim sağlayıcılar bu tedbir talebini derhâl, **en geç dört saat içinde** yerine getirir.

(4) Erişimin engellenmesi, özel hayatın gizliliğini ihlal eden yayın, kısım, bölüm, resim, video ile ilgili olarak (URL şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla uygulanır.

(5) Erişimin engellenmesini talep eden kişiler, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi **talebini talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde** sulh ceza hâkiminin kararına sunar. Hâkim, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklar ve doğrudan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna gönderir; aksi hâlde, erişimin engellenmesi tedbiri kendiliğinden kalkar.”

Bu başvuru **İnternet Bilgi İhbar Merkezi** üzerinden e-devlet ile kimliğin doğrulanmasından sonra veya e-devlete giriş yapıldıktan sonra adım adım diğer işlemler tamamlanıp başvuru gerçekleştirilir.

5651 sayılı kanunun 9/A maddesi 8.fıkrası gereği, gecikmesinde sakınca bulunan bir hal olduğu durumlarda doğrudan Başkanın emri üzerine erişim engellemesi Kurum tarafından yapılır. Bu fıkra kapsamında Başkan tarafından verilen erişim engellenmesi kararı 24 saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulur ve hâkim de kararını 48 saat içinde açıklar.

Özel hayatın gizliliğinin korunması aynı zamanda bir kişilik hakkı olduğu için böyle bir duruma maruz kalan kişi, 5651 sayılı kanunun 9. Maddesinde yer alan korumadan da yararlanabilir. Böyle bir durumda kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de talep edebilirler.

Peki, böyle bir durumla karşılaştığımızda neler yapılabilir?

Youtube, Facebook, Instagram platformlarında siber zorbalığa maruz kalındığında şikâyet etmek için oluşturulmuş yardım merkezleri bulunmaktadır. Böyle bir durumla karşılaşıldığında geldiğinde başvurabileceğimiz yöntemlerden biri budur. Yukarıda bahsedilen kanuni yöntemlerden önce, aşağıdaki adreslere göz atmak faydalı olacaktır:

İnternet İçerik Şikâyet Süreçleri

Sosyal Medya Rehberi

Adli kurumlara başvurmadan önce dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri:

Size yapılan tehdit ve hakaret; e-posta yolu ile yapılmış ise içeriklerinin çıktısını alınarak, bir site üzerinde yapılmış ise ayrıntılı hakaret veya tehdit metnini, yazan kişinin ismi veya takma adı, hakaret veya tehdit yapılan tarih ve saat görünecek şekilde ekran görüntüsü alınarak süreç hızlandırılabilir. Bunlar delil olarak kullanılabilmesi için yargılama sürecinde fayda sağlayacaktır. Daha sonra da şikâyet usulüyle adli süreci devam ettirilebilir.